OPENING WEEK VAN DE RECHTSSTAAT

8 september 2026 Monique Wesselink

Beste aanwezigen,
Vrienden van de democratische rechtsstaat,

Als voorzitter van de Stichting Week van de Rechtsstaat ben ik heel blij dat dit jaar voor de vierde keer de opening in deze prachtige zaal mag plaatsvinden. Veel dank daarvoor aan de Raad van State.

Het doel van de stichting Week van de Rechtsstaat is om

- de kennis over de democratische rechtsstaat te delen en
- inzicht in de werking ervan te bieden.

Niet alleen in Nederland maar in alle vier de landen van ons Koninkrijk. Een ambitieus doel. Een doel dat alleen haalbaar is door van de Week van de Rechtsstaat echt een gezamenlijk project te maken. En dat begint aardig te lukken. Wat drie jaar geleden met een initiatief van enkelen begon, is inmiddels uitgegroeid tot een breed gedragen initiatief.
En dat is niet meer dan terecht. Want de democratische rechtsstaat is van ons allemaal.

Waar onze stichting de organisatie van de week stimuleert en faciliteert, geschiedt de uitvoering door alle instituties en organisaties die de democratische rechtsstaat een warm hart toedragen. Inmiddels hebben zich meer dan vijfentwintig instanties bij ons aangesloten. Het is goed te zien dat velen daarvan vandaag in deze zaal aanwezig zijn.
Met die toename aan organisaties is ook de variëteit aan evenementen toegenomen. In 2023 begonnen we met zeven symposia voor rijksambtenaren en een open dag voor het algemene publiek met enkele

instanties rond de Hofvijver. Vandaar ook het begrip ‘Rondje Rechtsstaat’.
Nu is de hele week toegankelijk voor iedereen en zijn er naast de open dag ook pleitwedstrijden en lessen voor scholieren, nagespeelde rechtszaken in rechtbanken, lezingen in bibliotheken waar onder meer aan de hand van kunst de werking van de democratische rechtsstaat wordt uitgelegd, podcasts, en ga zo maar door. Op onze geheel vernieuwde website en de socials kunt u het programma eenvoudig terugvinden.
Minstens zo belangrijk is dat er steeds meer activiteiten door het hele land beginnen te komen. Dit jaar zijn er onder meer evenementen in Arnhem, Den Bosch, Den Haag, Nijmegen, Utrecht, Roermond, Rotterdam en Zwolle.
En tot onze grote vreugde is er dit jaar ook voor het eerst een activiteit in het Caribisch deel van ons Koninkrijk. Het juridisch loket in Bonaire geeft deze week gastlessen op scholen en houdt vervolgens open dag tijdens Rondje Rechtsstaat. Op die manier kunnen de scholieren ook hun ouders op laagdrempelige wijze met het juridisch loket kennis laten maken.
Ik hoop van harte dat deze activiteit net zo’n vliegwiel effect zal hebben als in Nederland en dat de Week van de Rechtsstaat ook in Aruba, Curacao en St. Maarten een begrip wordt.

Want in deze onzekere tijden waarin de democratische rechtsstaat onder druk staat, kunnen we niet vaak genoeg gezamenlijk uitdragen waarom die zo belangrijk is.

De democratische rechtsstaat beschermt onze vrijheid.
In de woorden van Hirsch Ballin is het mooie van de democratische rechtsorde, dat het diversiteit en eenheid verbindt. Welke religieuze, politieke of culturele achtergrond je ook hebt (diversiteit), voor het recht zijn we allemaal gelijk (eenheid).
Kortom: binnen de grenzen van het recht die voor iedereen gelijk zijn, mag je helemaal jezelf zijn.
En dat recht strekt er in een democratische rechtsstaat ook toe om de rechtvaardigheid van individu en samenleving te dienen. Die rechten en plichten bepalen hoe wij elke dag met elkaar samenleven, het vormt ons bindmiddel. De rechtsstaat is dus niet iets van rechters, politici of juristen alleen het is van ons allemaal.
Dat is iets heel anders dan in een dictatuur waarin het recht slechts ten goede komt aan een of enkele personen en waar als bindmiddel gehoorzaamheid geldt. (Waakzaam Burgerschap pp. 22 en 35)

Nu werden de fundamenten van onze huidige democratische rechtsstaat al in 1848 gelegd. Wij weten dus al zo'n kleine 180 jaar niet beter. Maar zoals elk huis onderhoud nodig heeft om niet in verval te raken, geldt dat ook voor onze democratische rechtsstaat. Want die is kwetsbaar.

Wie het boek Alkibiades van Ilja Leonard Pfeijffer leest beseft hoe snel de ene staatsvorm in een andere kan overgaan. Deze historische roman over het leven van de extravagante Atheense politicus en strateeg Alkibiades in het oude Griekenland schetst prachtig dat de vrijheid die een democratie biedt zonder onderhoud eenvoudig in chaos kan vervallen. En in onzekere tijden kan de aantrekkingskracht van een sterke man of vrouw snel groeien. Dan kan de orde en efficiëntie van een

dictatuur heel aantrekkelijk worden zonder dat men beseft dat daarmee de eigen vrijheid geheel vernietigd wordt.

Daarom is het aan ons om te blijven uitleggen waarom de democratische rechtsstaat zo belangrijk is. Op alle mogelijke manieren die ons ter beschikking staan.
Een rechtsstaat blijft alleen sterk als mensen niet alleen weten dat hij er is, maar ook begrijpen waarom hij er is en bereid zijn hem te onderhouden.

De volgende dichtregels uit het gedicht Vrijheid en dictatuur van Jan Terlouw vatten dit prachtig samen. Omwille van de tijd citeer ik daaruit slechts verkort enkele regels.

Als je vrij bent lijkt het vanzelfsprekend.
Je mist het pas als je het ontbeert,
en wie het je ontnam propageert
dat vrijheid gehoorzaamheid betekent.

Wie vrijheid kent en koestert en behoedt,
beseft: vrijheid in gebondenheid is goed.
Je bent echt vrij wanneer je ongedwongen
naar eigen keuze kunt doen wat je moet.

Tot slot laat ik graag een kort filmpje zien dat in het kader van de Week van de Rechtsstaat door de beroepsorganisaties van advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders is gemaakt.
Als u al niet enthousiast was over de Week van de Rechtsstaat, dan bent u dat hierna zeker!
Filmpje Week van de Rechtsstaat - KBvG - YouTube